

Rausa

OPEN
M **NU**
MENTEN

Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 6 maal per jaar. Tiende jaargang nr. 5, 10 september 2023

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Bart Caulier,
Bjorn Heymans, Jan De
Mont, Günther De Mel,
Chrisje Serlippens, Hubert
De Bolle

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
erfgoed.rausa@gmail.com

Bankrelatie:
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

Rausa verschijnt in februari, april, juni, augustus, sep-
tember en december in digitale versie en op aanvraag in
gedrukte versie.

Deze 'Open Monumentendageditie' kon dankzij de steun
van het Gemeentebestuur van Roosdaal worden aange-
boden in gedrukte vorm, waarvoor onze oprechte dank!

Redactieadres: Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 0473 11 25 00
Abonneeradres: erfgoed.rausa@gmail.com

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	Om te beginnen
Blz. 3	Bezoek
Blz. 4	De Léberg site, geschiedenis en bewoners
Blz. 5	De Schepper, een familie met faam
Blz. 14	Architect Blomme
Blz. 16	Werken in de Léberg Bronnen
Blz. 19	Gesloten monument

Op de voorpagina: 'Trappenhal in Villa Puttenberg',
Foto: Jan De Mont

In het weekend trekken we graag al wandelend op verkenning in de omgeving, op zoek naar pittoreske dorpen en hun bijhorende natuurschoon. Midden augustus had een blik op de stafkaarten ons richting Sint-Antelinks gestuwd voor een verkwikkende voettocht.

Onderweg kwamen we langs de Buysemolen, waar een talrijk publiek volop genoot van de tweede editie van de molenfeesten. De benen smeekten om wat rust na het trotseren van het ferm glooiende landschap in en rond het Herzeelse dorp. Nieuwsgierig van aard onderbraken we de wandeling voor een bezoekje aan de vele en gevarieerde activiteiten die op en rond de staakmolen bezig waren.

De molen, beschermd als monument in 1944 maar in verval geraakt en ook effectief omgevallen dertig jaar later, werd begin 21ste eeuw gerestaureerd met authentieke onderdelen, op dezelfde plaats waar al sinds de 13de eeuw een windmolen stond die lange tijd in handen was van de Norbertijnenabdij in Ninove.

Hoewel er op de molenheuvel plaats moest geruimd worden voor de wafeltjesworp en de ondertussen lichtjes hese molenaar al ontelbaar veel bezoekers had rondgeleid, kregen we toch nog de kans om het fraaie houten interieur onder zijn deskundige gidswerk te bezoeken. Meelgoot- en bak, steenkoppel, vangwiel, ... ze kennen geen geheimen meer voor ons.

Er stond een strakke bries, en de molenwieken maakten razendsnelle rondjes. De molenaar hanteerde kundig de houten plankvang om het gevaarte tot stilstand te brengen.

Nadat we achterwaarts de steile trap weer afdaalden, vingen we bij de wafeltjesworp – wafels gebakken door de molenaarsvrouwen met meel gemalen op de molen - geen bronzen, zilveren of gouden wafel. Zoveel meeval hadden we niet, maar de wafeltjes die we vingen, aten we met smaak op. Ze boden het perfecte krachtvoer om onze wandeling verder te zetten.

Over één ding waren we het roerend eens. De passie en begeestering waarmee de molenaar zich inzet voor dit erfgoedpareltje, bekijken. De molen ook effectief kunnen

Bezoeken en zijn verhaal in werking zien, doet zijn woorden nog meer bekijken.

Met Erfgoed Rausa hadden we de voorbereidingen gestart om u tijdens de Open Monumenten Dag 2023 eveneens een bezoek aan en vertellingen over een stukje Roosdaals onroerend erfgoed aan te bieden. Zoals u verder in dit tijdschrift kan lezen, noopten onvoorziene omstandigheden ons dit nobele plan terug te brengen tot een virtueel bezoek in dit tijdschrift.

We hopen van harte dat de sublieme foto's en de levendige beschrijvingen u evenzeer kunnen begeistere en zullen blijven plakken.

Veel leesplezier!

Bart Caulier

Voorzitter Erfgoed Rausa

Foto onder: Jan De Mont fotografeerde in Villa Puttenberg de buste van Joseph De Schepper die een hoofdrol speelt in deze Rausa-editie.

Open (?) Monumentendag

Al sinds 1991 wordt ieder jaar in september in bijna alle Europese landen de 'Open Monumentendagen' georganiseerd. In Vlaanderen was dat al het geval in 1989. De gemeente Roosdaal tekende heel vaak present. Meestal werd door een werkgroep van de cultuurraad een initiatief uitgewerkt, maar sinds 2011 nam Erfgoed Rausa de organisatie op zich, hierin loyaal gesteund door de cultuurraad en het gemeentebestuur. Voor 2023 stond opnieuw een mooi initiatief op stapel: in de gebouwen van de leegstaande 'Léberg-bronnen' zou een tentoonstelling worden ingericht en waren presentaties en vertellingen gepland. Op een bepaald ogenblik veranderden de plannen van de nieuwe eigenaar echter, waardoor de voorziene accommodatie niet meer beschikbaar was. Het organiseren van zo'n evenement vergt veel voorbereiding en ...tijd! Die was er jammer genoeg niet meer. Maar helemaal niets doen, dat staat niet in ons woordenboek. Dus gaan we resoluut voor een alternatief:

De Lébergsite, haar geschiedenis en haar bewoners

Tot ons spijt kunnen wij de geplande site dus niet betreden, maar dankzij onze fotografen en onze schrijvende speurneuzen, kunnen wij onze lezers toch een blik laten werpen in de gebouwen, het park en de voormalige fabriek die in de volksmond gewoon met 'de Léberg' worden aangeduid. Wij mochten het mooie 'Puttenbergkasteeltje' vastleggen op de gevoelige plaat en konden putten uit ons uitgebreid beeldarchief om de lezers een inzicht te geven in de voormalige limonadefabriek en dankzij de gesprekken, getuigenissen en geschreven bronnen ook meteen een historische schets te maken van het complex op de Ledebergse heuvel. Tegelijk krijg je ook een overzicht van twee eeuwen plaatselijke politieke en economische geschiedenis en bovenop nog eens een boeiende familiechroniek. De familie De Schepper heeft immers een hoofdrol gespeeld in de plaatselijke geschiedenis. Wat volgt is geen verheerlijking of geen riooljournalistiek, maar een poging om feiten en gebeurtenissen zo objectief mogelijk te benaderen.

De Schepper, een familie met faam

Met de impact die de Schepper uit het boek Genesis op de wereld heeft gehad, mogen wij het niet vergelijken, maar dat de familie De Schepper de voorbije paar eeuwen in Pamel wel een en ander heeft verwezenlijkt, kan niet ontkend worden.

In teksten van Gerard Van Herreweghen en Hubert De Bolle vinden we genoeg informatie om vijf Rausa's vol te schrijven. Bovendien kunnen we ook putten uit interviews die we hadden met Frans De Schepper (in 1985 en 1995) en zijn zoon Jo (2013 en 2023). Het wordt dus echt wel een uitdaging om de meest relevante feiten aan te halen terwijl we 'fotogewijs' wandelen door de kamers en het park van 'kasteeltje Puttenberg'. We beginnen echter met een genealogische schets van de 'De Schepper-dynastie' zoals Günther De Mel die opspoorde in de archieven. Zijn fraaie, gedetailleerde familiereconstructie geven we (digitaal) mee in bijlage.

Als we een duik nemen in de geschiedenis belanden we in het Pamel van de 17de eeuw, een periode waarin onze regio regelmatig overrompeld werd door rivaliserende legerbenden. Toch probeerden **Cornelius De Schepper** (1633-1709) en zijn vrouw **Johanna Bulterijs** (1645-1720) aan de Brusselstraat hun gezin voor onheil te behoeden. Met weinig succes. Van hun vier kinderen overleefde enkel Jacobus. De levenslijn van **Jacobus De Schepper** loopt van 1683 tot 1737. Hoewel hij ook zal te lijden hebben gehad van de voortdurende plundertochten van Lodewijk XIV, zorgde hij met zijn vrouw **Elisabeth Elpers** (1694-1776) in het ouderlijke 'Hof te Scheppers' voor tien nakomelingen. Hun oudste zoon **Franciscus Carolus De Schepper** (1717-1787) boerde verder op het hof, trouwde met **Joanna-Maria Van Droogenbroeck** (1734-1825) en zorgde voor een nageslacht van zes kinderen, waarvan er drie de leeftijd van 5 jaar niet bereikten. Gelukkig was er hun kloeke zoon **Judocus De Schepper** (1769-1848) die niet enkel als landbouwer actief bleef op het ouderlijk geleg, maar die in het dorp bekend werd als 'stoeldraaier'! Tijdens het Napoleontisch bewind huwde hij **Maria-Anna De Vidts**, die echter twee jaar later reeds overleed. Hij stapte een tweede maal in het bootje. Toen was **Petronella Claes** (1791-1824) de bruid.

Stoeldraaier Docus was vader van zes kinderen. Twee zoontjes stierven jong, twee dochters bleven ongehuwd, een andere zoon werd priester, maar **Franciscus Carolus De Schepper** (1820-1890) nam het hof van zijn ouders over. Op een foto die we kregen van J. Alfred Dockers, zien we het hof te Scheppers zoals het er op het einde van de 19de eeuw uitzag. Voor wie zich niet meteen kan oriënteren: deze hoeve stond op de plaats waar vandaag An en Emmanuel de Béthune wonen.

Franciscus Carolus werd een gerespecteerd burger, pachter en schepen. Hij kreeg een trouwring over de vinger geschoven door de Borchtlombeekse **Angelina (Angélique) Bastaerts** (1855-1943). Nadat Frans-Karel en Angélique vijf kinderen hadden gekregen, overleed de pachter. Zijn 45-jarige weduwe voelde zich nog veel te jong om alleen te blijven en zij huwde met Joseph **Alfred Borginon**, een andere 'dikke pachter' en nabije buur. Hij woonde in het Withof, pal tegenover Hof te Scheppers. Dit huwelijk werd bezegeld met drie dochters. Het was echter hun halfbroer **Joseph (Jozef) Judocus De Schepper** (1881-1967), de oudste zoon uit het eerste huwelijk van moeder Angélique, die een hoofdrol zal spelen in deze familiesaga. Op de volgende bladzijden maken we kennis met de ambitieuze zakenman die verschillende bedrijven opstartte, het politieke landschap van Pamel zou beheersen, het eeuwenoude Hof te Scheppers afbrak en er een prachtig landhuis in de plaats bouwde. Een architectonisch meesterwerk dat hij na enkele jaren verliet om op de Puttenberg een nieuw kasteeltje te bouwen waarin we de lezer nu uitnodigen voor een rondgang.

Jozef (Joseph) De Schepper

We heten de bezoekers virtueel welkom in het centrale salon op de foto hierboven. Van hieruit kun je zowat alle vertrekken van het landhuis bereiken. De grote, brede bordestrap geeft deze kamer een gevoel van ruimtelijkheid. Sinds zijn intrek in zijn nieuwe woonst, zou Jozef De Schepper hier, naast politieke figuren en zakelijke contacten, ook bekende figuren uit de wereld van kunst en cultuur ontvangen. In 1995 vertelde zijn zoon Frans ons dat Stijn Streuvels en Ernest Claes zich in deze fauteuils hebben neer gevleid. Maar we lopen vooruit op de zaak. Laten wij het levenspad van de kleinzoon van de stoeldraaier volgen vanaf het begin.

'Jefke' De Schepper was amper negen jaar wanneer zijn vader overleed. Zijn moeder, Angélique Bastaerts, bleef dus met twee dochtertjes en drie zoontjes achter. Zij was een intelligente en ambitieuze vrouw die niet bij de pakken bleef zitten. Tegenover het Hof te Scheppers werd een ander belangrijk hof uitgebaat door Alfred Borginon, gemeenteraadslid, pachter en ... vrijgezel. In hem vond Angélique een geschikte partij om een tweede start te nemen.

Waarschijnlijk was het van haar dat Jozef heeft geleerd om ondernemend te zijn. Zij bewees dat door tot op hoge leeftijd de touwtjes in handen te houden in familiale aangelegenheden.

We hebben (nog) niet kunnen achterhalen welke studies Jozef De Schepper heeft gedaan, maar dat hij van aanpakken wist, dat staat vast. Samen met een neef en een schoonbroer bouwde hij in 1913 een fabriek aan de Okegemse Denderboord. In dat complex, 'Nervia' genaamd, deden zij een fabriek draaien waar chemische meststoffen werden geproduceerd met als merknaam 'De Denderboer'. Later zouden zij overstappen op de productie van lucifers.

Een jaar na de opstart brak de Eerste Wereldoorlog uit. Voor veel ondernemingen betekende dit een dramatische zaak, maar voor het Pamelse triumviraat wist alle opportuniteiten blijkbaar goed te benutten. Jozef De Schepper blaakte dus van zelfvertrouwen wanneer hij na de oorlog besliste om in zich te mengen in de dorpspolitiek. Logisch dus dat hij zich aandiende bij de 'Doempers', de partij waarmee zijn familie al heel lang verbonden was.

Burgemeester Van Mieghem, die de gemeente door de oorlog had gelooft, zag het niet meer zitten om nog langer die zware verantwoordelijkheid op te nemen en dus moest een nieuwe lijsttrekker worden gezocht. Jozef vond dat hij als 'echte Doemper' recht had op die plaats, maar de oude partijbonzen hadden intussen al een Wambeekse geneesheer als kopman aangesteld. Met het doorzettingsvermogen dat hij in zijn verdere leven zou blijven tentoon spreiden, nam de jonge De Schepper (hij was toen 38 jaar) het besluit om op te komen met 'de Kasjers', de tegenpartij, die haar aanhang vooral op Ledeberg rekruteerde. Het was een gewaagde gok, maar... in 1921 won Jozef De Schepper de gemeenteraadsverkiezingen en werd burgemeester. Hij zou het bijna vier decennia blijven! In 1908 was Jozef getrouwd met **Maria Delphina (Delphine) Van der Kelen** (1886-1935). Niets bijzonders zou je zeggen, ware het niet dat Jozefs oudste zus, Josephina-Maria in 1900 al trouwde met Camillius Philemon Van der Kelen (broer van Delphine) en dat in 1915 Maria-Joanna, de jongere zus van Jozef, in de echt werd verbonden met Rufinus Van der Kelen, jawel, de broer van Delphine en Camillus-Philemon.

Jozef De Schepper had intussen het Hof te Scheppers aan de zuidzijde van de 'Brusselsche straat' laten afbreken. Hij nam top-architect Albert Van Huffel onder de arm om op het perceel een imposante eclectische villa te bouwen.

Foto hierboven: burgemeester Jozef De Schepper in volle ornaat.

Links: 'Hof te Stoeldraaiers' of (zoals later genoemd) 'Villa den Uil' aan de Brusselstraat.

We schreven 1924 toen Jozef en Delphine met hun drie kinderen, Angélique, Josina en Frans het 'sprookjeshuis' betrokken. Er wrong echter iets. De aanhangers van de Doemperspartij konden het De Schepper niet vergeven dat hij was overgestapt naar de Kasjers. De jonge burgemeester voelde het aan alsof hij zijn nieuwe woonst in 'vijandig gebied' had gebouwd. Op een bepaald ogenblik kon hij van de familie 'de Lévis-Mirepoix' (de erfgenamen van de heerlijkheid Pamel en Ledeberg) een groot perceel op de Puttenberg kopen. De bepleistering van zijn woonst aan de Brusselstraat was dus nog niet volledig opgedroogd, toen hij al plannen maakte om aan een nieuw bouwproject te beginnen.

Hoe die bouw tot stand kwam, vertellen we op blz. 15. Het duurde tot 1928 voor de familie haar intrek nam in Villa Puttenberg. Heel lang duurde het geluk niet want op 8 april 1929 sloeg het noodlot toe: Jozef en Delphine verloren hun jongste dochter, Angélique, ze werd net geen 18 jaar.

Hoe Jozef De Schepper dit verlies heeft verwerkt, weten we niet. Het zou ons niet verbazen mocht hij, gezeten aan zijn bureau (foto hierboven), nog harder ging werken om zo misschien het verdriet te sublimeren. Hij bewees alleszins dat hij een duidelijke visie had op de richting die hij met zijn gemeente wou volgen: onder zijn beleid werd o.a. de straatverlichting gerealiseerd en ook op het gebied van de openbare watervoorziening werd Pamel een pilootgemeente. In de gemeentelijke administratie mocht vanaf toen ook "enkel nog de Vlaamse taal" gebruikt worden. Zijn beleid werd beloond want hij won alle gemeenteraadsverkiezingen waaraan hij deelnam: 1926, 1932 en 1938. Zelfs tijdens WOII vond de Duitse bezetter geen vervanger. Toch kon hem na de oorlog geen medewerking met de vijand worden verweten, integendeel, er werden heel wat bewijzen aangevoerd die aantonen dat hij op gevaar van zijn eigen leven, zijn burgers tegen deportatie en afname van goederen heeft verdedigd. Geen wonder dus dat hij ook in 1946 en 1952 opnieuw tot burgemeester werd verkozen. Vóór het zover was, hadden zich heel wat belangwekkende gebeurtenissen afgespeeld onder het dak van Villa Puttenberg.

Tijdens de bouwperikelen op de Puttenberg, was het Jozef De Schepper al opgevallen dat uit de Ledebergse heuvel rijkelijk bronwater uit de bodem kwam. Toen hij tijdens zijn verplaatsingen naar Brussel regelmatig een vrachtwagen van de Brakelse Topbronnen voorbijreed, kwam zijn ondernemersgeest nog maar eens op gang. Hij veronderstelde dat het water dat uit 'zijn' heuvel opborrelde ook wel eens bruikbaar zou kunnen zijn. Een grondig onderzoek in verschillende laboratoria bevestigde zijn vermoeden. Enthousiast ging hij opnieuw aan het bouwen en in 1933 werd het eerste flesje Léberg afgevuld. Een nieuwe succesbladzijde kon beschreven worden.

De fabriek zoals ze begin jaren dertig oprees op de flanken van Lébergberg'.

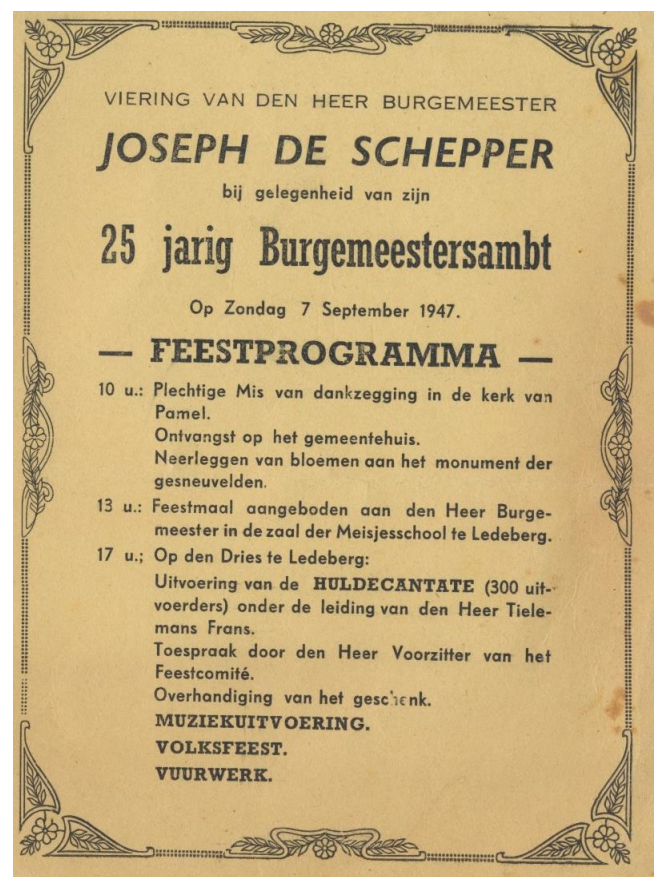

De achterzijde van Villa Puttenberg. Het is door het raam (rechts onderaan) dat Jozef De Schepper op het einde van de oorlog ter nauwer nood kon ontsnappen aan een Duits commando.

Maar politiek en commercieel succes konden niet verhinderen dat Jozef De Schepper op persoonlijk vlak zware tegenslagen te verduren kreeg. In het voorjaar van 1935 verloor hij zijn echtgenote, Delphine Van der Kelen, zij werd amper 49 jaar. Twee jaar later kwam Magere Hein opnieuw de dreef opgestapt en beëindigde met een zwaai van zijn zeis het jonge leven van Josine, de oudste dochter... 27 jaar. Vader Jozef bleef achter met zijn enige zoon. Een paar jaar later werd de wereld opnieuw ondergedompeld in een verwoestende wereldbrand.

Ondanks pogingen van de bezetter om de zittende burgemeester te vervangen door een aanhanger van de Nieuwe Orde, bleef De Schepper 'voorlopig' aan de macht. Het was voor hem een delicate evenwichtsoefening. Uit nogal wat getuigenissen kunnen we opmaken dat de burgervader regelmatig tussenbeide kwam wanneer de bezetter paarden kwam opeisen bij de boeren. De Schepper slaagde er ook in om een aantal opgepakte jongemannen vrij te krijgen. Dat hij daarbij soms stoutmoedig tewerk ging, kostte hem in 1944 bijna het leven. Wanneer een groep Duitse soldaten naar 'het kasteeltje' kwamen gestapt, kon de meid nog net de burgemeester verwittigen die hals overkop via het raam ontsnapte en zich beschut door het struikgewas in veiligheid kon brengen.

De bevolking was dit blijkbaar niet vergeten. In 1947 werd hij uitgebreid gehuldigd. Wanneer je het feestprogramma (zie hieronder) bekijkt, dan is het niet moeilijk om je in te beelden dat het dorp op die zevende september 'op zijn kop' zal gestaan hebben.

Ongetwijfeld werd in dit salon (foto boven) die dag ook menige beker in de hoogte gegeven. Die zal beslist niet gevuld geweest zijn met Lébergs bronwater.

Over Léberg gesproken: na de Tweede Wereldoorlog liet Jozef De Schepper het bedrijf over aan zijn zoon Frans. Die was op dat ogenblik 30 jaar en bruiste van energie om het bedrijf een nieuwe impuls te geven. Hij hield zich ver van het politieke toneel, al maakt hij handig gebruik van het enorme netwerk waarin zijn vader hem had geïntroduceerd.

In de jaren tachtig en negentig hadden wij het voorrecht om enkele malen met 'mijnheer Frans' een uitgebreide babbel te doen.

Frans was een charmante en vriendelijke man, een cultuurmens ook. Hij wees me meteen op een mooie lijst die de salonwand sierde. Het was een fraaie pasteltekening van zijn moeder, Delphine Van der Kelen (1886-1935). De prent werd na de dood van Delphine, aan de hand van een foto, gekonterfeit door de befaamde Ninoofse schilder Luc De Decker.

Hoewel hij niet zo vaak in het dorp te zien was, toch was hij perfect op de hoogte van het reilen en zeilen van de Pamelaars. Hij kon ook boeiend vertellen over het leven op Puttenberg. Hij herinnerde zich nog de enorme graafwerken bij de bouw van hun huis en van de karretjes die uit hun Okegemse luciferfabriek waren overgebracht om de bergen grond te verzetten.

Hij diste ook heel wat anekdotes op over het dorpspolitieke theater. Hij zag daarin voor zichzelf wel geen rol weggelegd, maar hij kende wel de pittoreske figuren die optraden in het schouwspel dat voor een groot deel door zijn vader werd geregisseerd. Hij voegde er wel meteen aan toe dat hij bij zijn vader soms ook de vertwijfeling zag toen hij schijnbaar onverzoenbare standpunten toch dichter bij mekaar moest zien te krijgen. Vooral bij benoemingen moesten soms moeilijke knopen worden doorgehakt.

Ook over de moeilijke verhouding met pastoor Van Eyndhoven werd ten huize De Schepper wel eens geklaagd. Toch ging vader De Schepper de legendarische zielenherder nog bezoeken op zijn sterfbed. Daar zou die zelf hebben toegegeven dat hij soms bewust de burgemeester had tegengewerkt. Hij zou hem zelfs om vergiffenis hebben gevraagd.

Een groot deel van het gesprek ging ook over de oorlog. Begin 1940 hadden Frans en zijn verloofde gepland om in het najaar te trouwen. Zij hoopten toen nog dat de onheilspellende berichten over een naderende oorlog niet zouden uitkomen. Het was een hoop die op 10 mei van dat miserabele jaar ruw werd kapot geschoten. Het Puttenbergkasteeltje werd toen opgeëist door Engelse officieren. Toen die terugplooiden op hun linies achter de Dender, arriveerden de Duitse troepen. De nacht van 18 op 19 augustus zou Frans zich zijn leven lang herinneren. Zij hadden zich in hun kelder teruggetrokken, ook de burens kwamen bij hen schuilen voor de hevige beschietingen die boven hun hoofd waren losgebarsten. De burens begonnen daarop zo luid paternosters af te dreunen dat het gebulder haast werd overstemd door hun gebeden. Dat was vader De Schepper toch iets té vroom en hij trok zich terug in de kelder ernaast... daar vond hij rust en bescherming bij Saint-Emilion en Saint-Éstephe.

We noteerden ook de vaak prangende verhalen over het vervolg van de oorlog toen

de Duitsers ingekwartierd waren op Puttenberg, over het opeisen van de Lébergvrachtwagens en andere straffe verhalen waarvoor wij in een volgende publicatie wel ruimte maken. We moeten het dan zeker ook hebben over de bekende artiesten en schrijvers die Villa Puttenberg bezochten. Maar Frans had het uiteraard ook over de Léberg Bronnen, het bedrijf waar hij zich met hart en ziel voor inzette.

Trots toonde Frans ons de foto's van de grote modernisering die hij doorvoerde, begin jaren zestig (zie onderaan). Na de opoffer van de oorlog, bewees Léberg een onderneming te zijn die mee was met haar tijd.

De inkomhal van Léberg Bronnen, zoals Frans De Schepper die liet uitvoeren. We zeiden het al, hij was een man met klasse.

Frans De Schepper en Marie-Louise Timmermans kregen drie kinderen: Anne-Marie (°1941), Martine (°1947) en Joseph (°1949). De meisjes hadden niet echt ambities om zich te engageren in het bedrijf van hun vader. Hun levenspad leidde naar Ronse en Ohain.

Vader Frans bleef zich tot op respectabele leeftijd nog inzetten voor het bedrijf dat hij tot grote bloei had gebracht. Ook nog wanneer hij in 1985 de leiding doorgaf aan zijn zoon, kon men op hem nog rekenen voor goede raad. Hij zal op de gezegende leeftijd van 96 jaar de Puttenberg voorgoed verlaten.

Jo De Schepper spreekt met veel respect over zijn vader:

"In tegenstelling tot mijn grootvader die regelmatig met iets compleet anders moest kunnen beginnen, was mijn vader standvastig en georganiseerd. Terwijl grootvader toch wel wat autoritaire trekjes had, koos mijn vader eerder voor diplomatie... al wist hij wel waar hij heen wou. Hij heeft van de Léberg Bronnen een bedrijf met uitstraling gemaakt. Hij kende de markt bijzonder goed en had overal goede relaties. Wij hebben nog een hele tijd goed samengewerkt."

Tot het tweede studiejaar ging Jo naar de Pamelse gemeenteschool. Hij herinnert zich nog Petrus Vanderschueren die niet alleen

zijn 'meester' was, maar die hij ook aan de 'Belle' bezig zag als voetballer bij de door Léberg Bronnen gesponsorde Denderzonen Pamel.

Hij moest echter klaargestoomd worden om het bedrijf verder te zetten. Op dat ogenblik werd er in Wallonië meer water van de Léberg Bronnen verkocht dan in Vlaanderen. Van het gezellige schooltje in Pamel verhuisde hij daarom naar het internaat bij de paters van Edingen "om goed zijn frans te leren".

De statige oprit (foto onderaan) lag dus niet meer op zijn dagelijks parcours.

"Toen ik verantwoordelijk werd voor het bedrijf was de sector in volle evolutie. Ik heb nog de tijd beleefd dat we werkten met zware, houten bakken die met de hand moesten verhandeld worden, met een uitgebreid eigen wagenpark met chauffeur en begeleider.

Promotie maken was in die periode een stuk makkelijker. Iedereen herinnert zich nog wel dat wij tijdens de Gentse Zesdaagse 'in 't Kuipke' steevast in beeld kwamen. Zo'n reclame is tegenwoordig onbetaalbaar geworden.

Wij waren ook het huismerk voor vele ziekenhuizen. Veel winst maakten we daarmee niet, maar het was een efficiënte reclame. Dat is intussen ver verleden tijd. De voortdurende aanpassingen aan een wisselende markt en een moordende concurrentie maakten het voor een relatief kleine producent steeds moeilijker. We hebben het hoofd lange tijd boven water kunnen houden, maar toen ik de pensioensleeftijd naderde, stond mijn besluit vast: ik zou het bedrijf overlaten."

Omdat Jo geen kinderen heeft en in de familie niemand geïnteresseerd is in een doorstart met Léberg Bronnen, ging hij op zoek naar een overnemer. Er diende zich een ogenschijnlijk bekwame kandidaat aan. Maar kort nadat de overname een feit was, bleek de man in kwestie toch niet over het nodige commerciële en organisatorische talent te beschikken. Bovendien kreeg hij ook te maken met een malalfide zakenman. De samenwerking met die man versnelde het onvermijdelijke einde.

De berg oranje bakken op het parkeerterrein bleef maanden onaangeroerd staan als treurige getuige van een spijtige teloorgang.

Tot slot liet Jo ons een merkwaardig schrijven lezen. Hij kreeg onderstaande brief in de bus op 25 juli 1985. Wij willen hiermee onze lezers verwittigen dat sprankelend water kan zorgen voor een ongewenste zwangerschap! Chrisje Serlippens zorgde voor de vertaling uit het Frans.

Brussel 25 Juli 85

Mijnheer,

ik heb een fles spuitwater van het merk Léberg Derby gekocht in uw winkel.

Ik ben verpleegster en op 7 juli deed ik de nacht. Ik heb mijn eten en de fles water meegebracht en zette ze op de tafel. Een uur na mijn aankomst wou ik drinken en heb ik de fles geopend. Door de enorme druk is de dop van de fles geschoten, heeft mijn linkeroog verpletterd en me verwond aan de wang....

Ik werd met spoed in het ziekenhuis opgenomen en heb daar vijf dagen moeten verblijven. Sindsdien ben ik in ziekteverlof. De arts heeft me gezegd dat ik me er op moet voorbereiden dat dit wel eens definitief zou kunnen zijn... en dat alles door de dop van een fles!

Ik ga er van uit dat dit water niet van nature sprankelend is. Misschien kan u aandringen op een verhoogd toezicht bij het productieproces om te voorkomen dat er nog ongevallen gebeuren! En, voor de goede orde, de medicatie die ik in het ziekenhuis heb moeten innemen heeft de werking van mijn pil beïnvloed... en nu ben ik zwanger! Door de dop van een fles gaat ons gezin uitbreiden terwijl wij geen kinderen meer wilden.

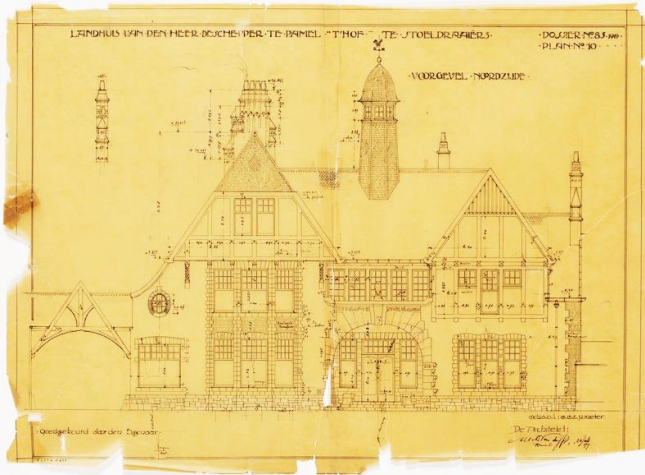
A.S.

Intussen is het Léberg-complex gekocht door een grote supermarktketen uit Halle. Welke plannen die heeft met het gebouw aan de Gasthuisstraat blijft voorlopig onzeker.

Ook 'Kasteeltje Puttenberg' gaat onder de hamer. Een gerenommeerd internationaal veilinghuis heeft ons 'monument' op zijn prestigieuze website geplaatst. Misschien ligt architect Adrien Blomme nu wel te treuren in zijn graf...

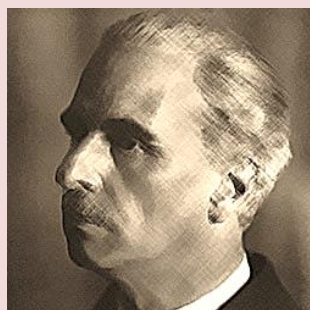
Architect Blomme

Jozef De Schepper had een fijne neus voor architectuur. Toen hij tussen 1920 en 1924 zijn eerste landhuis liet bouwen op het voorouderlijke hof, stapte hij naar één van de toparchitecten van dat moment: Albert Van huffel (1877-1935). De oorspronkelijke naam (zoals we die aflezen van een eerste ontwerpschets) was 'Hof te Stoeldraaiers', een eerbetoon aan zijn grootvader. Uiteindelijk zou de villa toch 'Den Uil' worden gedoopt.

Voor zijn tweede bouwproject klopte hij aan bij een andere gerenommeerde bouwmeester:

Adrien Blomme
(1878-1940).

Toen hij 18 was, verhuisden zijn ouders vanuit het Waalse Falisolle naar de hoofdstad. Adrien Blomme kluste bij om zijn studies te betalen. Nadat hij die had afgerond, reisde hij heel Europa door en keerde met valiezen ideeën weer naar Brussel. Vanaf 1907 begon hij ijverig te ontwerpen. Zijn omvangrijk oeuvre bevat zowel monumentale bouwwerken, rijkelijke villa's als arbeiderswoningen. Net als zijn grote voorganger Henri Van de Velde bepaalde hij niet enkel de vorm en de indeling van de woning, maar ontwierp hij ook het interieur van zijn bouwwerken (zie tekening onderaan links). Overigens combineerde hij vaak oude stijlen en werkte tegelijk ook in puur modernistische stijl.

Hierboven herkennen we klassieke patronen in een vroeger schoolgebouw en kerk in Winterslag...

... maar voor zijn eigen woonhuis en kantoor aan de Rooseveltlaan in Brussel en voor het Zuidstation (o.a.) koos hij echter resoluut voor een voor die jaren vooruitstrevende vormgeving en (net als Van de Velde) voor functionalisme.

Het landhuis aan de Pamelse Puttenberg heeft architect Blomme heel wat hoofdbrekens bezorgd. Uiteindelijk zou de realisatie ruim vijf jaar in beslag nemen. Het was niet eenvoudig om op het heuvelend terrein een dergelijk complex neer te poten. Er moesten honderden vrachtwagens grond worden uitgevoerd. Er werd op het terrein zelfs een soort van spoorwegje aangelegd om de massa aarde te verplaatsen. En dan hebben we het nog niet gehad over de waterhuishouding op het terrein. Overigens is het tijdens die werkzaamheden dat Jozef De Schepper is beginnen nadenken om 'iets' te doen met het overal opborrelende water.

Architectonisch past het ontwerp van Blomme in de eclectische stijl die hij hanteerde voor de meeste van zijn particuliere

villa's. De puntgevels van Villa Puttenberg doen bijvoorbeeld een beetje aan de barokperiode denken, maar tegelijk zijn er ook hier en daar modernistische elementen toegevoegd.

Villa (of 'kasteeltje' zoals het door mensen wordt genoemd) Puttenberg heeft een groot deel van zijn charme te danken aan haar ligging en aan het park eromheen, met als blikvanger de honderd meter lange oprijlaan. Blomme had ongetwijfeld die groene allee in zijn verbeelding al gezien, maar de statige bomen heeft hij nooit kunnen aanschouwen. Hij moest het stellen met het beeld dat we hieronder zien: een vergeelde foto met de in opbouw zijnde villa en bijhorend conciërgegebouw.

Werken in de Léberg Bronnen

In het achtste nummer van Rausa, jaargang 2015, brachten wij een uitgebreide geschiedenis van de toen nog springlevende Léberg Bronnen. Je kan het artikel nog altijd nalezen op onze website. Wij lieten toen ook al Jo(seph) De Schepper junior de historiek vertellen van zijn bedrijf. Wij hadden op dat ogenblik misschien wel wat te weinig aandacht besteed aan de mensen die instonden voor de productie en de administratie. Toch bepaalden zij voor een groot deel wat zich afspeelde op de Léberg-site. We kunnen niet alle werknemers die jarenlang sleurden met bakken aan het woord laten, ook de nauwgezette secretaresse of boekhouder kunnen wij hun verhaal niet laten doen. Maar om toch de stem van de mensen op de werkvloer te horen, gingen wij iemand opzoeken die een groot deel van zijn leven mee heeft geschreven aan het Léberg-verhaal: **Mario Heymans**. We moesten niet ver zoeken om een goede interviewer te vinden: Mario's zoon, Bjorn, gewaardeerd medewerker van Rausa, noteerde de mijmeringen van zijn vader.

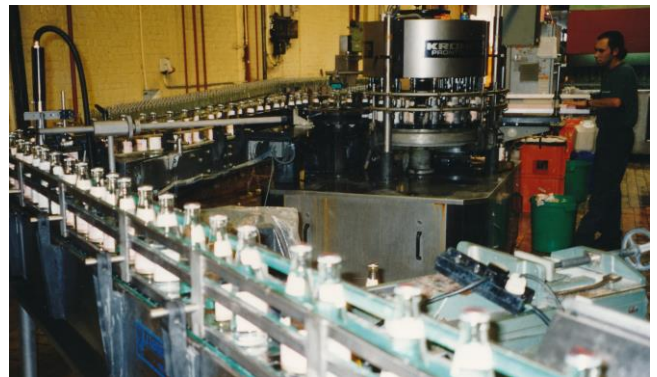
Eerlijk gezegd weet ik niet precies meer hoe lang ik bij Léberg Bronnen gewerkt heb. Mijn tijd daar was over drie verschillende periodes verdeeld: de eerste keer als twintiger in de jaren tachtig.

Nadien nog een tijdje begin jaren '90 en tenslotte meer dan 20 jaar, tot aan de sluiting in 2021. Ik denk dat we gerust kunnen stellen dat ik meer dan 30 jaar bij Léberg in dienst ben geweest.

Meestal stond ik aan de etikettenmachine en moest ik ervoor zorgen dat elke fles van een correct etiket voorzien werd. Mensen vroegen me soms: was dat niet eentonig? Zo'n godganse dag aan een band staan en tienduizenden flessen zien passeren, daar moet een mens toch gek van worden? Mijn antwoord en gevoel was altijd dubbel: ja, uiteraard was het aan de lopende band geen

pretje, maar dat was nu eenmaal de gang van zaken in een fabriek. Ook het constante rammelen van de flessen op de band was niet plezant. Oordopjes konden dit natuurlijk verhelpen maar op een dag kreeg ik met een stekende pijn in mijn linkeroor te kampen. Meerdere bezoeken aan de huisarts leverden niets op, tot we ten einde raad alsnog besloten een oorspoeling te proberen. En wat bleek? In de loop der jaren waren kleine stukjes van de oordoppen afgebroskeld. Die hadden zich diep in mijn oor genesteld en daar een balletje gevormd. Ik zal nooit de indringende stank vergeten van de prop die toen uit mijn oren kwam.

Een andere keer wou ik een etiket uit de lijmmachine halen en voor ik goed en wel wist wat er aan de hand was, verbrijzelde die ellendige machine de helft van mijn rechterduim.

Toch had werken bij Léberg ook zijn plezierige kanten en bovendien één belangrijk voordeel voor mij. Ik kon namelijk met de fiets naar mijn werk en was 's morgens en 's avonds binnen de vijf minuten waar ik moest zijn.

Ook kon ik me met de eigenaars, de familie De Schepper, best vinden. Mijnheer Frans was een man die leefde voor zijn bedrijf. Toen ik er begon, had hij de leiding weliswaar al aan zijn zoon, mijnheer Joseph, overgedragen. Maar af en toe, als er eens iets was, mochten wij bij mijnheer Frans gaan. Ik zal nooit vergeten toen hij me op een dag naar het kasteel liet komen en vroeg waarom ik bij de collega's rondging om vijf euro te vragen. Ietwat bezorgd, haast denkend dat ik een zware fout gemaakt had, vertelde ik mijnheer Frans dat een collega zijn kind verloren had in een tragisch ongeval en dat wij een begrafenis-krans van het werk wilden regelen.

Zonder er verder nog één woord aan vuil te maken, nam hij zijn portefeuille en gaf me een vorstelijke som die onze inzameling meteen overbodig maakte. Mijnheer Frans was een man met een hart voor Léberg Bronnen, voor Roosdaal en zijn inwoners. Nu, vergis je niet, als er moest geklapt worden, kreeg je soms ook de wind van voren, maar altijd recht in je gezicht en met respect voor de mens die voor hem stond. Hij was een 'burger' zoals we die vandaag eigenlijk niet vaak meer ziet.

Zijn zoon, die wij stevast met 'mijnheer De Schepper' aanspraken, had op sommige vlakken uiteraard een andere stijl. Maar telkens weer kwam dezelfde mentaliteit bovendrijven. Als je bereid was hard te werken, hadden deze mensen een grenzeloos vertrouwen in jou en werd je steeds correct beloond. Op dat gebied was Léberg Bronnen voor mij altijd een goede werkgever. Op het einde, toen de familie De Schepper niet meer in de dagdagelijkse werking betrokken was, was dat helaas anders. Maar dat is een verhaal waar ik liever niet over uitweid.

Ja, er is veel veranderd bij de Léberg. Toen ik er pas begon, was er nog een strikte hiërarchie. De mensen van 'den buro' gaven de richting aan.

Marie-Jeanne Barbé (foto hierboven), Louis Souffriau (foto bovenaan rechts) en hun collega's, hielden dagelijks een oogje in het zeil zodat de productie op volle toeren draaide. En waar is de tijd dat er nog eigen vrachtwagens, met chauffeur en 'convoyeur' (bijrijder), elke dag van de parking bolden om overal te lande onze drank te verdelen? In de topperiode waren er niet minder dan negen camions, zeven in eigen beheer en twee van een onderaannemer, die we elke dag vulden met zo'n honderdduizend liter water en limonade.

Pas op, zo'n convoyeur, die had nog het slechtste leven niet, hoor. Wanneer de vrachtwagen naar de Ardennen bijvoorbeeld moest, was er meer dan genoeg tijd om een oogje dicht te knijpen. Stel je dat in deze moderne tijden maar eens voor!

Ter plaatse, wanneer de bakken water en limonade gelost werden, was het natuurlijk werken geblazen. Legendarisch is het verhaal over een convoyeur die zich eens een dagje wat minder in form voelde en zich door de chauffeur thuis liet afzetten. In de namiddag keerde hij terug op de fabriek en merkte al gauw dat zijn collega's hem maar raar in het oog hielden. Immers, de vrachtwagen was ergens te velde in panne gevallen en de arme chauffeur had net gebeld dat ze hem de eerste uren nog zeker niet in Pamel moesten verwachten. Ja, zijn maat heeft het toen nogal mogen uitleggen! Of een andere keer toen een collega ook wat minder goesting had, zich in een grote kartonnen doos verstopte en zich door de clarkist op een rek metershoog van de grond liet zetten en daar op zijn gemak een uiltje knapte. De hele voormiddag hebben we van die kerel geen last meer gehad! Maar in die tijd werden nog veel dingen door de vingers gezien. Zo'n bedrijf was Léberg dan ook wel weer. En ik moet zeggen: aan het einde van de dag was het werk altijd gedaan.

De werking was op sommige ogenblikken misschien niet op en top professioneel, maar klanten en collega's onderling hielden rekening met onze speciale regelingen en de boel draaide constant.

Jammer genoeg is het dan op een bepaald ogenblik beginnen slabakken. Er zijn wellicht meerdere redenen te vinden, maar ik heb zeker gezien wat de verstrengde wetgeving in de voedingsindustrie voor ons bedrijf heeft betekend. We konden bij Léberg niet altijd de meteen de snelle aanpassingen volgen.

Rond het jaar 2000 is Léberg natuurlijk ook enorm negatief in de pers gekomen. We haalden zelfs het VTM-nieuws door het feit dat een oudere dame in een rusthuis overleden was, zogezegd door het drinken van een slecht gespoelde fles Léberg. Dat stond dan de volgende dag in alle kranten, in koeien van letters. Tijdens het proces werd echter duidelijk dat Léberg niet in de fout was gegaan. Helaas werd de rechtzetting in diezelfde kranten amper vermeld en waar het al te lezen was, stond het dan ook nog in piepkleine lettertjes. Zo zijn we veel klandizie van rusthuizen en ziekenhuizen ten onrechte verloren.

Ach ja, uiteindelijk zijn er vele oorzaken van de ondergang geweest. Het contract met een grote winkelketen bijvoorbeeld liet toe dat de klant, wanneer Léberg niet voldoende kon leveren, elders water kon inkopen en Léberg het prijsverschil moest bijpassen. Verder was ook een deel van het machinepark verouderd. Er was even hoop toen de mooie nieuwe 'Divino-fles' werd gelanceerd (foto rechts). Die verandering was duidelijk een succes, maar door een verkeerde aanpak van de overnemer heeft die ingreep helaas ook niet veel zoden aan de dijk gebracht.

Ik was natuurlijk maar een eenvoudige arbeider, maar volgens mij had Léberg meer op haar limonades mogen inzetten. Tot vandaag vragen mensen mij of de limonade nog ergens verkrijgbaar is. Sommigen verkozen de gele, andere de witte citroenlimonade, maar iedereen was absoluut verlekerd op de groene Léberg limonade. Nochtans geen speciale bereiding maar een smaak die men elders niet produceerde.

Wanneer ik aan mijn jaren bij Léberg Bronnen terugdenk, blijf ik steeds met een dubbel gevoel achter. Het was natuurlijk niet de hemel op aarde, maar het bedrijf heeft veel mensen van Pamel en omstreken de kans gegeven om dicht bij huis hun brood te verdienen.

Wat er ook van zij, het is zeer jammer dat dit ooit zo beroemde bedrijf, gekend voor zijn uitstekend water, vandaag niet meer bestaat.

Zo besloot Mario wat gelaten, maar tegelijk toch ook wat fier zijn Léberg-verhaal.

Bjorn Heymans

Colofon:

Deze brochure is een uitgave van **Erfgoed Rausa**, in samenwerking met de **Roosdaalse Cultuurraad**. Heel veel dank aan het **Gemeentebestuur van Roosdaal** die het drukken van deze publicatie mogelijk maakte.

Ook een welgemeend woord van dank aan de heer **Jo De Schepper** voor de gastvrijheid en het ter beschikking stellen van zijn archief.

Bronnen:

website Hubert De Bolle & Roosdaal, uitgaven van Davidsfonds Roosdaal, 'De Stekskesmannen' VVV-Ninove, vroegere Rausa-uitgaven, interviews met Frans en Jo De Schepper en met Mario Heymans.

Foto's:

Jan De Mont: blz. 1, 3, 6, 8, 9, 15, 19, 20, Archief Jo De Schepper: blz. 11, 13, 16, 17, 18, Archief Rausa: blz. 4, 5, 7, 8, 9, 15, onbekend: blz. 14, WE blz. 10, 12, 16.

Tekst (tenzij anders vermeld) **en opmaak:**
Walter Evenepoel

Gesloten monument

Op deze voorlaatste pagina zetten wij een orgelpunt in mineur. De mooie interieurs tonen hier en daar al sporen van vermoeidheid. Tapijten en gordijnen die vroeger schitterden bij binnenvallend zonlicht, worden valer. Scharnieren schuren, ramen klemmen. Alleen het park jubelt zijn schoonheid uit in honderd tinten groen. Welke toekomst het fraaie landhuis aan de Puttenberg te wachten staat, is hoogst onzeker. Kan het monument ontsnappen aan sluwe en niets ontziende bouwpromotoren? Zal de mogelijke nieuwe eigenaar inzien dat hij/zij verantwoordelijk wordt om dit waardevolle landschap te bewaren (of liever nog: uit te breiden)?

Zal de overnemer van het belendende bedrijf zijn activiteiten uitbouwen met eerbied voor de omgeving? Zal een eventueel hernieuwde tewerkstelling georganiseerd worden op een sociale en humane manier?

Het toekomstbeeld is wazig, zoals de foto die Jan De Mont plaatste op de laatste bladzijde. Een foto als een vraagteken, met vervagende, kleurrijke herinneringen en heel in de verte toch nog een duidelijk herkenbaar beeld. Een teken van hoop dat het monument ooit nog eens open gaat.

